

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai

2023 12 28

DĖL EUROPOS KRAŠTOVAIZDŽIO KONVENCIJOS ĮGYVENDINIMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS KRAŠTOVAIZDŽIO POLITIKOS KRYPTIŲ APRAŠO ATNAUJINIMO

Norime išreikšti didelį susirūpinimą dėl šiandieninės kraštovaizdžio, integruotos kompleksinės apsaugos situacijos Lietuvoje, už kurią atsakinga Aplinkos ministerija.

Mūsų šalis, turinti puikią kraštovaizdžio geografijos mokslinę mokyklą; šalis, kuri įsteigė valstybinius parkus ir kitas saugomas teritorijas kraštovaizdžiui saugoti; šalis, kuri viena pirmųjų Europoje pagrindė ir visais teritorijų planavimo lygmenimis suformavo gamtinių teritorijų tinklo - gamtinio karkaso - sistemą; ta šalis, kuri viena pirmųjų ratifikavo Europos kraštovaizdžio konvenciją, sekė jos įgyvendinimo pažangą ir aktyviai dalyvavo tarptautiniuose renginiuose, šioje srityje visiškai nutilo.

Kraštovaizdžio sąvoka 1992 metais įteisinta mūsų Saugomų teritorijų įstatyme suprantant, kad visuminis vietovių suvokimas ir integruotas požiūris šalį tvarkant yra nepaprastai svarbus, nes jokia šio pasaulio dalelytė nėra atskirta, o daugelis procesų negali būti "įkalinti" kad ir kaip tobulai apibrėžtose teritorijose.

Kraštovaizdis yra tautos savasties dalis ir visų mūsų bendras turtas. Jei neturėsime bendrų etinių, ekologiškai, socialiai, istoriškai ir kultūriškai apibrėžtų veikimo principų visoje šalies teritorijoje, dėl išvien ekonomine nauda grindžiamos žmogaus ūkinės veiklos nesugebėsime išsaugoti savitumo, jokių gamtos ir kultūros objektų, biologinės įvairovės, prisitaikyti prie klimato kaitos ir kitų iššūkių.

Kraštovaizdis nėra nei vien gamta, nei vien kultūra, o visa drauge, tačiau ministerijoje ši sritis priskirta gamtos apsaugai. Tai nėra kažkas, kas išsidėstę saugomų teritorijų ribose, ir tai nėra tik kažkas žalio ar to, kas gali būti želdynai. Aplinkos ministerija neturi įvairias komponentines jos veiklos sritis koordinuojančio Kraštovaizdžio skyriaus, negirdime, kad būtų teikiamos teisės aktų pataisos, orientuotos į šios srities klausimus, nevyksta/neviešinami šalies kraštovaizdžio stebėsenos rodikliai, neorganizuojami specialistų mokymai, konkursai, neskelbiama, kokį poveikį Lietuvai turi ES investicijos į kraštovaizdį, kada paskutinį kartą buvo dalyvauta Europos Tarybos susitikimuose...

Prašome šią situaciją keisti.

Pirmiausia - prašome sustiprinti Europos kraštovaizdžio konvencijos (toliau - EKK), ratifikuotos Lietuvoje 2002 m. spalio 3 d., įgyvendinimą ir atnaujinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gruodžio 1 d. nutarimu Nr. 1526 patvirtintą Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos kryptių aprašą (toliau - Politika).

Atkreipiame dėmesį, kad tai vienintelis nacionalinis teisės aktas, integruojantis įstatymui prilygintinas EKK nuostatas į nacionalinę teisę. 2020 m. baigė galioti nacionalinė kraštovaizdžio politika, priimta įgyvendinant Konvencijos 5b straipsnį, todėl dabartinė situacija vertintina kaip neleistinai užsitęsęs tarptautinių įsipareigojimų ir atitinkamo įstatymo nevykdymas.

2021 m. sausio 25 d. Vilniaus universiteto CHGF Geomokslų instituto, o 2021 m. sausio 29 ir 31 d. Lietuvos geografų draugijos (toliau - Draugija, LGD) atskirais raštais kreipėsi į Aplinkos ministeriją dėl šio teisės akto atnaujinimo ir intergacijos į LRV žaliąjį kurso veiklas. 2021 m. kovą AM sudarė tarpinstitucinę Darbo grupę šiuo klausimu, 2021 m. gale AM užsakymu atlikta EKK įgyvendinimo rekomendacijų ekspertinė analizė, bet teisės akto projektas neparengtas. Priešingai Europos Tarybos rekomendacijoms, stebimas ženklus sisteminio integruoto teritorijos valdymo, apsaugos ir vystymo balanso trūkumas, prieštaraujantis EKK 5d str. nuostatoms.

Nors dalis aktualių Aprašo teiginių yra perkelta į Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendinių įgyvendinimo programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2023 m. rugsėjo 20 d. nutarimu Nr. 741 (toliau - Programa), tačiau jie nėra pakankami tinkamam Europos kraštovaizdžio konvencijos įgyvendinimui. Maža to, Programoje minimos priemonės ir veiksmai, susieti su Politika, negali būti taikomi, kol minėtas Aprašas nepatikslingas, - tą reikia padaryti kuo skubiau.

Prašome paviešinti Nacionalinės kraštovaizdžio politikos ir EKK įgyvendinimo 2020-2023 metais ataskaitą ir surengti susitikimą, kuriame galėtume aptarti detalius LGD pasiūlymus ir būtinus praktinius veiksmus Konvencijos įgyvendinimui.

Minint Europos kraštovaizdžio dieną, 2023 m. spalio 17-18 d. Trakų rajone įvyko tarpdisciplininis forumas "Kraštovaizdžio horizontai", kuriame dalyvavo arti 300 žmonių (75 gyvai), tarp jų Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos akademinė institucijų, saugomų teritorijų direkcijų, savivaldybių, Lietuvos geografų draugijos, Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjungos ir kitų organizacijų atstovai. Siunčiame Jums šio Forumo dalyvių išsakytų idėjų santrauką (3 psl., pridedama).

Lietuvos geografų draugija - mokslinė visuomeninė organizacija, kuri dalyvauja teisės aktų rengimo ir įgyvendinimo veikloje. Ji siekia geografijos mokslu paremtą tvaraus vystymosi, Europos kraštovaizdžio konvencijos įgyvendinimo, vykdo advokaciją kompleksinio, integruoto, įtraukaus ir atviro tarpdisciplininių sprendimų dėl kraštovaizdžio formavimo priėmimo, krašto savasties, ekologinio stabilumo ir aplinkosaugos srityse.

Lietuvos geografų draugijos prezidentas

Vytaras Radzevičius

Kontaktinis asmuo
Giedrė Godienė, g.godiene@gmail.com